

«BANKA MUHASEBESİ». Yazan : Faruk Tarkan. Mars T. ve S. A.
Ş. Matbaası. 1959. Ankara.

Ankara Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu Öğretmeni ve aynı zamanda Başvekâlet Umumi Mürakabe Hey'eti Uzmanı olan muhterem mes-

lekdaşımız Faruk Tarkan, yazmış olduğu ve değerli eser ile memleketimiz muhasebe ve işletme iktisadi literatüründe mevcut mühim bir boşluğu doldurmuş bulunuyor.

İki ana kısma ayrılmış olan kitabın ilk kısmında, banka muhasebesinin nazari esasları izah ediliyor; ikinci kısmında ise, banka muhasebesi yardımıyla elde edilen vesikaların tahlil ve tefsiri metodları ele alınıyor, ve memleketimizdeki bellibaşlı bankalara ait muhasebe ve işletme tatbikatının tasviri ile, eser sona erdiriliyor.

Eserin ilk kısmı, dört Bölüm halinde kaleme alınmıştır. Birinci Bölüm, «Umumî Bilgiler» başlığını taşıyor ve sırasıyla Bankanın Tarifi, Banka Tipleri, Umumî Banka Muameleleri (Sermaye tedariki, Plâsman muameleleri ve Bankacılık hizmetleri) konularını, ana hatlarıyla ve derinliktolu bir şekilde izah ediyor. Bu bölümün okunması sona erdiği zaman, bir bankanın muhasebe kayıtlarında izi kalacak muamelelerin mahiyet ve neveleri hakkında tam ve açık bir anlayışa varmak mümkün oluyor. Bölüm : II, «Bankaların iç Teşkilâtında Muhasebenin yeri» mevzuunu ele alıyor ve muhasebe servisinin, umum müdürlük ve şubeler Teşkilât şemaları içerisindeki mevki'nin tahlil ve tefsiri yapıyor. Yine bu bölümde, evvelce anlatılan banka muamelâtının cereyanı sırasında, diğer servislerle muhasebe servisi arasındaki karşılıklı münasebetin özellikleri de belirtiyor. Bölüm : III, «Tasnif, Kayıt ve Netice Unsurları» başlığı ile Banka muhasebesinde kullanılan vesikaları tarif ve tadât ediyor. Sırasıyla, fişler ve neveleri; muavin defterler; Esas Defterler (Yevmiye, Defterikebir, Envanter ve Bilânço Defteri); Mizanlar ve Bilânço anlatıldıktan sonra muhasebe işlerinde kullanılan muhasebe ve hesap makinelerinin kısaca hususiyetleri açıklanıyor. Bu kısmın dördüncü, aynı zamanda sonuncu Bölümünde, «Banka muhasebesinin esasları» ortaya konuluyor. Bu cümleden olmak üzere, umumî banka muameleleri ile iştilal eden bankalara ait tip bir Hesap Plânı ele alınıyor. Evvelâ, bu plânın izahı yapılıyor; bilâhare de, banka muamelelerinin, bu Plân dahilinde ve Yevmiye kayıtları halinde nasıl muhasebeleştirileceği hususu gösteriliyor. Müellifin bu Bölümle, okuyucusuna banka muhasebesinin işleyişi hakkında sağlam bir bilgi temeli sağlamağa muvaffak olduğu açıkca görülüyor.

İkinci kısım, «Tahlili Banka Muhasebesi» başlığını haiz bulunmaktadır. Bu kısım, birazdan vereceğimiz izahatla da anlaşılacağı veçhile, bir banka işletme iktisadi mahiyetini taşımakta; ve zamanımızda revaçta olan sevk ve idare muhasebesinin bankacılıkta nasıl uygulanacağına dair küçük bir de örnek vermektedir. Banka muhasebesi mutalarının tahlil ve tefsiri metodlarını, kemmi misâllerle ve pratik şekil ve şemalarla açıklayan bu kısmın ilk Bölümünde, «Malî Bünyenin Tetkik ve Tahlili» konusu ele alınıyor. Bu bölümde, müellifin, «malî bünye» tâbirini, bizim anladığı

ğımız ve kullandığımız mana ve muhtevadan farklı olarak ve çok daha geniş plânda istimal ettiği görülüyor. Bu ve eserin diğer taraflarında rastlanılan farklılıkları, memleketimizde müşterek, üniform bir işletme ve muhasebe terminolojisinin doğması, yerleşip gelişmesi bakımından sadece faydalı ve hayırlı bulduğumuzu da, bu vesile ile ve bilhassa tebarüz ettirmek isteriz. Bölüm : I, de, banka işletmelerinde çeşitli ratio'lardan faydalanılmak suretiyle Bilânço ve Kâr - Zarar Cedvelleri'nin nasıl tahlil ve tefsir edilecekleri, yine açık formüller yardımıyla vazih bir şekilde izah ediliyor. Ele alınan ratio'lar meyanında, seyyaliyet (liquidité) ve borç karşılığı; Meşguliyet derecesi; verimlilik (rantabilité - kârlılık) ratio'larını zikredebiliriz. Yine bu Bölümde, para randımanı ve para maliyetlerinin tetkiki; idarede iktisadilik ve ölü nokta (kâra geçiş noktası - Point mort - Break even point) gibi, işletme iktisadı nazariyat ve tatbikatının en yeni ve modern bahislerine yer veriliyor. Bölüm : II, «İş programları» nı, yani banka işletmeciliğinin istikbale muzaf plân ve program yapma tekniği ile vasıtalarını ele alıp kısa fakat özlü bir tarzda anlatıyor. Müellif bu şekilde lüzumlu nazari ve tatbiki muhasebe ve işletme iktisadı bilgilerini verdikten sonra sözü memleketimizdeki tatbikata getiriyor ve Bölüm : III de, «Başlıca büyük Türk Bankalarının Muhasebe Organizasyonları ve Malî Bünyeleri» başlığı altında sırasıyla, Türkiye İş Bankası, T. C. Ziraat Bankası, Sümerbank, Emlâk Kredi Bankası, Halk Bankası, Etibank, İller Bankası, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının 1956 yılı bilânçoları ele alınarak bunların tahlil ve tefsiri yapılıyor; ve ayrı ayrı herbirinin muhasebe organizasyonları hakkında umumî bilgiler veriliyor. Kitabın bu Bölümü, anlatılan konuları mücerret şeyler olmaktan çıkarıp kullanılabilen ve kullanılmalari halinde ne gibi faydalar hasıl olacağını gösteren örnekleri ihtiva ettiği için bir hayli alâka çekicidir. Ayrıca, mezkûr bankaların, kısa da olsa, Hesap Plânlarının verilmiş bulunması, bunları temin edecek durumda olmayan okuyucular için kitabı daha cazip ve istifadeli bir hale sokmuştur. Bölüm : III ün sonunda, Türk bankalarının 1954 - 1956 yılı neticeleri; ve elli yedi Türk Bankasının 1956 yılı mali durumu da toplu bir şekilde verilmek suretiyle meselenin bir de topyekûn izahı yapılmıştır.

Muhtevası hakkında kısaca bilgi vermeğe çalıştığımız «Banka Muhasebe» kitabı, uzun bir tecrübe, çalışma ve araştırmanın mahsulüdür. Hakikaten faydalı ve değerli bulduğumuz bu eseri, ilgililere tavsiye ederiz.